

โลกปตีปกสาร ปรึจเฉทที่ ๔ : การทรวจชำระและการศึษาเชิงวิเคราะห์

นายประเสริฐ ใจกล้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานพชนนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท.ศ. ๒๕๒๖

ISBN ๘๙๔-๘๖๓-๓๒๓-๒

011034

11649609x

LOKAPPADĪPAKASĀRA CHAPTER 8 : AN EDITION AND A CRITICAL STUDY

Mr. Prasert Jaikla

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์   โลกัปปทีปทีปการ ปริญญาที่ ๘ : การตรวจชำระและการศึกษา
เชิงวิเคราะห์

โดย   นายประเสริฐ ใจกล้า

ภาควิชา   ภาษาตะวันออก

อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี หาดพานิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุญาค)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์วิสุทษ์ บุญกุล)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมั่นคดา)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี หาดพานิช)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภาพร ณ บางช้าง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โลกีย์ปทัฏฐสาร ปริเฉทที่ ๔ : การตรวจชำระและการศึกษา
เชิงวิเคราะห์
ชื่อนิสิต นายประเสริฐ ใจกล้า
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ท้าพานิช
ภาควิชา ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา ๒๕๒๖

บทคัดย่อ

คัมภีร์โลกีย์ปทัฏฐสาร เป็นผลงานของพระเมธีขันธ์ มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๔ ปริเฉท ซึ่งแต่ละปริเฉทมีสาระแตกต่างกันแต่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เป็นคัมภีร์ที่ได้รับการยอมรับจากนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งไทยและต่างประเทศ และได้มีผู้ศึกษาวิจัยมาแล้วตั้งแต่ปริเฉทที่ ๑ - ๓

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะตรวจสอบชำระ และศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์โลกีย์ปทัฏฐสาร ปริเฉทที่ ๔ ซึ่งเป็นปริเฉทสุดท้ายที่มีเนื้อหากล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ให้ได้คัมภีร์โลกีย์ปทัฏฐสารภาษาบาลีและคำแปลภาษาไทยครบถ้วนสืบต่อจาก ๓ ปริเฉทที่มีผู้ศึกษาไปแล้ว รวมทั้งให้ทราบแนวคิดและลีลาการเขียนของพระเมธีขันธ์ที่ปรากฏในปริเฉทที่ ๔ นี้

ในการตรวจสอบชำระ ผู้วิจัยได้ใช้ต้นฉบับตัวเขียน ๓ ฉบับ จารด้วยอักษรขอม ๒ ฉบับ และอักษรอมฤต ๑ ฉบับ ซึ่งต้นฉบับทั้งหมดนี้ได้รับการเก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร นำมาตรวจสอบเปรียบเทียบคำอ่านเพื่อให้ได้ต้นฉบับที่ใกล้เคียงกับที่พระเมธีขันธ์ไกรจนาไว้ให้มากที่สุด แล้วจึงแปลและศึกษาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาได้พบสาระสำคัญที่สามารถสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นคือ

ค่านิยมในภาษาและรูปแบบคำประพันธ์ พระเมธีขันธ์ใช้ภาษาที่ถูกของตามหลักไวยากรณ์ภาษาบาลีโดยทั่วไป แต่มีข้อน่าสังเกตว่า พระเมธีขันธ์มีวิธีการสร้างคำขึ้นใช้

เป็นพิเศษเฉพาะตนเอง ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการสร้างคำโดยทั่วไป เช่นคำว่า อัญมณี
ในที่อื่นใช้ อัญมณฺณ เป็นต้น ส่วนรูปแบบคำประพันธ์พบว่า ผู้แต่งใช้คำประพันธ์ประเภท
ร้อยกรอง คือฉันทหัตถก ยกเว้นตอนจบเรื่องซึ่งกล่าวถึงประวัติผู้แต่งใช้เป็นร้อยแก้ว

งานแหล่งข้อมูลและการเสนอเนื้อหา ปรากฏว่าผู้แต่งได้นำข้อมูลมาจากคัมภีร์
พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา เช่น คัมภีร์สุมังคลวิดาสนี เป็นต้น และคัมภีร์ปกรณ์พิเศษ
อื่น ๆ เช่น คัมภีร์มิลินทปัญหา เป็นต้น โดยเสนอเนื้อหาตามหมวดหมู่ของข้อมูลเรียงลำดับ
จากน้อยไปหามาก ข้อมูลส่วนใดเป็นร้อยกรอง ผู้แต่งได้คงไว้ตามเดิม ส่วนข้อมูลที่เป็น
ร้อยแก้ว ผู้แต่งได้นำมาเปลี่ยนแปลงแต่งเป็นร้อยกรอง

ถ้อยแนวคิดที่ได้จากเนื้อหา ปรากฏว่าผู้แต่งได้ให้ความสนใจและกล่าวถึงมนุษย์
ในด้านความแตกต่างทางสติปัญญา กานพฤติกรรม และกานความสัมพันธ์กับสังคม นอกจากนี้
นี้ยังได้พบคติความเชื่อที่ปรากฏอยู่ ๒ ลักษณะคือ ความเชื่อในสิ่งมหัศจรรย์ และความเชื่อ
เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุ และรุ้งกินน้ำ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

preserved in the National Library of Bangkok. It is the hope of the researcher to be able to reproduce a text approaching the proto-text of Medhamkara as much as possible. After the edition had been read, a Thai translation was prepared and an analytical study followed. The main points can be summed up as follows.

The research shows that the author of the Lokappadīpaka-sāra writes in the standard Pali which is grammatically correct and is careful in prosodial style. It should be noted, however, that the author employs at times unique phraseology, such as aññaññaṃ instead of the regular aññaṃaññaṃ. The entire chapter is composed in Chanda meters, with the exception of the colophon which is in prose dealing briefly with the life of the author himself.

The author collects his material from the Tipitaka as well as from commentaries, such as Sumangalavilāsini and other later texts such as Milindapañhā. The order of presentation is from shorter to longer sections. Some of the metrical original retained, while prose is rewritten in metrical form.

This particular chapter shows that the author pays much attention to the difference of the levels of intellectuality of man, his behavioral patterns and his social standing. The work also deals with human belief in miracles and various natural phenomena such as rainfall, thunder, rainbow and others.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จเรียบร้อยด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของท่านผู้มีพระคุณ
หลายฝ่าย กล่าวคือ

คณาจารย์ภาควิชาภาษาตะวันออก แผนกวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต คณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ภาษาบาลี-สันสกฤตให้ด้วย
ความเอาใจใส่ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ปราณีย์ หาทานิช ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ได้เสียสละเวลา
ตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ ตลอดทั้งให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์
ต่อการทำวิทยานิพนธ์ด้วยเมตตาธรรมอย่างสูง

เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ ได้อำนวยความสะดวกให้เข้าศึกษาค้นคว้าข้อมูลและ
อ่านต้นฉบับโบราณเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่หอสมุดวัดเบญจมบพิตร ที่ให้ยืมหนังสือพระไตรปิฎก
ฉบับอักษรไทยภาษาบาลี มิลินทปัญหา และสารัตถสังคหะประกอบการศึกษาค้นคว้า

บรรดาญาติมิตรที่คอยให้แรงใจและช่วยเหลือในการแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ
สมบูรณ์ และภรรยาผู้เป็นเพื่อนทุกข์ซึ่งคอยให้ความสนับสนุนทั้งกำลังทรัพย์และกำลังใจด้วย
ดีตลอดมา ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนปัจจุบัน

ท่านผู้มีพระคุณที่กล่าวมาข้างต้น แม้มีส่วนใหญ่จะไม่ได้ระบุนาม แต่ทุกท่านก็-
จारीอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าตลอดเวลา เพราะว่าคุณทุกท่านล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญ
ที่ช่วยสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็น
อย่างสูง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องหมาย

- : ไซโนกรนิบออกขอ, หน้า เช่น ๓๑: ๓๔ หมายถึง
ขอ ๓๑ หน้า ๓๔
- / ไซโนกรนิบออกเลขที่ของหนังสือ เช่น ๓๑. ๓๔/๒๒
หมายถึงขอ ๓๑ หน้า ๓๔ เลขที่ ๒๒
- ( ) ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บ เป็นการระบุแหล่งที่มาใน
คัมภีร์โลกปป์ที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๔ เลน สุชินิ
(๓๐๒) หมายความว่า คำว่า สุชินิ นั้นมาจาก
คัมภีร์โลกปป์ที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๔ คาถาที่ ๓๐๒
- ตัวเลข ตัวเลขที่อยู่ท้ายคำบาลีซึ่งไม่อยู่ในวงเล็บ
เป็นตัวเลขที่ระบุลำดับคาถาที่มีอยู่ในคัมภีร์โลกปป์-
ที่ปกสาร ปริเฉทที่ ๔ บทที่ ๓ เช่น
ห่าน อหาคุกาห่าน ห่าน ทาเปติ สาชุก ๑๓
แสดงว่า ข้อความภาษาบาลีที่ยกมานี้ปรากฏอยู่
ลำดับที่ หรือคาถาที่ ๑๓.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
อักษรย่อและเครื่องหมายที่ใช้	ณ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๔
ขอบเขตในการวิจัย	๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	๖
๒. บทวิเคราะห์ทศมภัทรโลกัปปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๔	๗
ที่มาของเนื้อเรื่อง	๗
ลักษณะของเนื้อหา	๑๓
ลีลาการเขียน	๑๗
ทศมภัทรโลกัปปทีปกสารที่นำมาวิจัยและอักษรย่อที่ใช้	๒๑
เหตุผลที่นำทศมภัทรโลกัปปทีปกสารมาวิจัย	๒๔
ลักษณะของทศมภัทรโลกัปปทีปกสาร	๒๕
ขอบกพร่องในการจารทศมภัทรโลกัปปทีปกสาร	๒๕
การแบ่งกลุ่มทศมภัทรโลกัปปทีปกสาร	๓๖
หลักเกณฑ์การเลือกคำ	๓๘
๓. ทศมภัทรโลกัปปทีปกสารภาษาบาลี ปริเฉทที่ ๔	๓๘
๔. คำแปลทศมภัทรโลกัปปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๔	๒๔๓

บทที่	หน้า
๕. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๓๓๐
บรรณานุกรม	๓๓๓
ภาคผนวก	๓๓๙
ประวัติผู้เขียน	๓๔๐

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย